

SÖYLEMEKTEN ÇEKİNME: **LEZBİYEN**

Söylemekten Çekinme: Lezbiyen

Yayımlayan: Kaos GL Derneği

Hazırlayan: Gözde Demirbilek

İllüstrasyon: Aslı Alpar

Kaos GL Derneği

PK 12 Tunus PTT Kavaklıdere - Ankara

Telefon: +90 (545) 340 82 28

Faks: +90 312 230 6277

E-posta: bilgi@kaosgldernegi.org

www.kaosgldernegi.org

www.kaosgl.org

Güncellenmiş Üçüncü Baskı: Kasım 2020, Ankara

Tasarım: Ceket Medya

Basım

OnAda Tanıtım Basım Pro. Org. San. Tic. Ltd. Şti

Bu kitapçık parayla satılmaz. İnsan haklarının desteklenmesi ve ayrımcılıklara karşı bilgilendirme amaçlı etkinliklerde serbestçe kullanılabilir ve dağıtılabilir.

İsveç
Sverige

Bu yayın, İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı'nın (SIDA) katkılarıyla, Kaos Gey Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği tarafından hazırlanmıştır. Bu, yayın içeriğinin SIDA'nın resmi görüşlerini yansıttığı anlamına gelmemektedir.

İÇİNDEKİLER

TERİMLER / TANIMLAR	5
SÖYLEMEKTEN ÇEKİNME: LEZBİYEN.....	21
LEZBİYENLERE SIKÇA SORULAN SORULAR	23
STEREOTİP: HİÇ LEZBİYENE BENZEMİYORSUN	28
LEZBİYEN ÖRGÜTLENME: SAPPHONUN KIZLARI VE LEZBİYEN BİSEKSÜEL FEMİNİSTLER	31
BURADA BİR TARİH VAR: KADIN KADINA ÖYKÜ YARIŞMASI	42

TERİMLER / TANIMLAR*

Lezbiyen: Kadın eşcinsel. Duygusal, romantik ve cinsel yönelimleri kendi cinsinden olanlara yönelik kadınları tanımlar. Terim, Yunan kadın şair Sappho'nun M.Ö. 6. yüzyılda yaşadığı Lesbos (günümüzdeki adıyla Midilli) Adası'nın isminden gelir. Geleneksel olarak, kadınlardan hoşlanan kadınlar şeklinde tanımlanan bir cinsel yönelimdir. Ancak cinsiyet kimliğinin kişisel ya da toplumsal düzeyde deneyimlenmesi karmaşık bir olgu olduğundan, non-binary insanlar da bu terimi sahiplenebilmektedir.

Lezbofobi: Bu terim, özel olarak lezbiyenlere yönelik önyargı ve nefreti anlatır. Lezbiyenleri ve lezbiyen olmayı aşağılayan, hakaret ya da komedi unsuru olarak gören söylem ve eylemlerin tümünü içerir. Nefret söylemi ve nefret suçları ile yakından ilişkilidir. Bireysel ve psikolojik bir korkudan ziyade, toplumsal hiyerarşilerden güç alan, o hiyerarşileri sürekli olarak yeniden

* Bu bölüm Kaos GL Derneği'nin "Çeviri Sözlüğü" ve "Sıkça Sorulan Sorular" kitapçığının 9. baskısından derlenmiştir.

üreten bir toplumsal olgudur. Lezbofobi adil ve özgür bir yaşamı savunan herkesin sorunudur. Lezbiyen olarak algılanan kişiler veya lezbiyenlerce gerçekleştirildiği düşünülen pratiklere karşı hissedilen hoşnutsuzluk veya nefret duygusu. Homofobi ve kadın düşmanlığının kesiştiği bir alan olarak hem heteroseksist toplum hem de LGBTİ+ toplulukları içinde görülen ve farklı biçimler alan bir olgudur.

Fem: Atanmış cinsiyetinden bağımsız, kendisini ağırlıklı olarak feminen şekilde sunan ve ifade eden kişi. Yaygın olarak lezbiyen/kuir topluluğunun içindeki feminen kadınlarla özdeşleştirilse de fem varoluşu cinsiyet kimliğinin bir parçası ve cinsiyet ifadesinin bir biçimi olarak, cinsiyet spektrumunun farklı yerlerindeki insanlar tarafından sahiplenilmektedir.

Butch: (“Buç” şeklinde okunur.) Kendisini temelde maskülenlikle özdeşleştiren veya cinsiyet kimliğini ifade ederken maskülen işaretleri tercih eden insanları tarif eder. Özellikle lezbiyen topluluğunun içindeki maskülen “tarafa” atfedilir hâle gelişi 1940’larla birlikte başlamıştır. Büyük ölçüde “butch/femme” ikiliğine yaslanmakta olup, yıllar boyunca emekçi sınıf içindeki lezbiyen topluluğun kültürüyle özdeşleştirilmiştir. 1980’ler ve 90’larla birlikte sözcüğün tarihsel anlamlarının gerileyerek daha çok lezbiyenler içinde maskülen cinsiyet ifadesini anlatan güçlendirici bir terime dönüştüğü görülmektedir.

■ **Stone butch:** (“Stoun buç” şeklinde okunur.) Cinsellik sırasında aktif/verici bir pozisyon üstlenen ve genital bölgesinin doğrudan uyarılmasından çok cinsel parterinin dolayımıyla haz yaşamayı önceleyen bir lezbiyen kimliğidir. Kökü, ABD’de özellikle emekçi lezbiyen topluluğu içinde maskülen/feminen kutuplaşmasının güçlü olduğu 1940’lara dayanmaktadır. Kimilerince maskülen lezbiyen kimliğinin “zirvesi” olarak görülmektedir. Stone butch aynı zamanda lezbiyen kültürünün trans kültürüyle kesiştiği gri bir bölge oluşturmaktadır.

■ **Dyke:** (“Dayk” şeklinde okunur.) Lezbiyenliğin genellikle maskülen bir ton ile tarif edildiği bir sözcüktür. Özellikle Batı’da maskülen lezbiyenlere dönük bir hakaret olarak sıkça kullanılmakla birlikte, lezbiyen kişi ve topluluklar arasında maskülenliği özgürce sahiplenilen güçlendirici bir kavram olarak yer etmiş durumdadır.

■ **Cinsel Yönelim:** Belli bir cinsiyet ya da cinsiyetlerdeki kişiye ya da kişilere karşı süregelen duygusal, romantik ve/veya cinsel çekimi ifade eder. Kişiler beyanlarıyla cinsel yönelimlerini ifade edebilecekleri gibi etmeyebilirler veya baskı ve şiddet görme ihtimalinden dolayı edemeyebilirler de. Dışarıdan gözlenerek, birtakım kalıp yargı ve önyargılar üzerinden veya varsayımlarla kişinin cinsel yönelimi anlaşılamaz. Bir kişinin kadınsa erkeklere, erkekse kadınlara karşı

süregelen duygusal, romantik ve/veya cinsel çekimini ifade eden heteroseksüellik ile LGBTİ+ kısaltmasının-
daki lezbiyen, gey, biseksüel kimlikleri ve + şemsiye teriminin içerisinde yer alan kimliklerin bir kısmı cinsel yönelimler arasındadır. Cinsel yönelim çeşitliliği, cinselliğe ilişkin çeşitliliğin doğal bir sonucudur. Cinsel yönelimlerin hiçbiri diğerinden daha doğal, daha sağlıklı, daha üstün, daha “normal” değildir.

Cinsiyet Kimliği: Kişilerin kendilerini ait hissettikleri ve özdeşim kurdukları cinsiyetlerini ifade eden bir tanımdır. Cinsiyet kimliği dışarıdan gözlenerek, fiziksel ya da fizyolojik özellikler üzerinden birtakım varsayımlar ya da atamalar üzerinden anlaşılamaz. Cinsiyet kimliği, sadece bedenle ilgili olmayıp, psikolojik ve sosyal yönleri de içeren bir süreç ve terimdir. Cinsiyet kimliği bir yandan kişilerin öz-belirlenim haklarını, kendi bedenleri üzerindeki tasarruflarında özgür olabilmelerini, toplumsal yaşama kendilerini eşit ve özgür hissedebilecekleri şekilde katılabilmelerini de ilgilendiren bir kavramdır.

LGBTİ+: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks kimliklerinin baş harflerinden oluşan kısaltmadır. Lezbiyen, Gey, Biseksüel, cinsel yönelim; Trans, cinsiyet kimliği; İnterseks ise cinsiyet özellikleri/karakteristiğidir. Bu tanımlar dışındaki cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerini kapsama açısından son yıllarda kısaltmanın sonuna “daha fazlası” anlamında + işareti de ko-

nulmuştı. + işareti cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği çeşitliliğinin bu kısaltmada yer alan kimliklerden çok daha fazla olduğunu işaret etmektedir.

Eşcinsel: Kendi cinsiyetinden kişilere duygusal, romantik ve cinsel yönelim içinde bulunan kişileri tarifler. Homoseksüel (homosexual) kelimesinin Türkçesidir. Zamanında bir tıp terimi olarak kullanıldığından günümüzde “homoseksüel” ile “homoseksüellik” terimleri kullanılmamaktadır. Eşcinsellik, “homosexuality” teriminin birebir çevirisi olduğu halde, “homoseksüellik” terimine yüklenmiş olumsuzluğu taşımadığından Türkiye’deki LGBTİ+ hareket tarafından gerektiğinde kullanımı devam etmektedir. Eşcinsel ifadesi her ne kadar kişinin kendi cinsiyetine dair bir bilgi vermese de; ataerkil sistemin bir sonucu da olarak kalıp yargılar sebebiyle eşcinsel denildiğinde günlük hayatta daha çok erkek eşcinseller akla gelmektedir. Oysaki eşcinsel kelimesi kişinin cinsel yönelimine dair bir ifadedir ve kişinin cinsiyetine dair bir bilgi vermez.

Gey: Erkek eşcinsel. 1970’lerin başında Gey Kurtuluş Hareketiyle (Gay Liberation Movement) ortaya çıktı. Bu süreçte, “homoseksüellik”ten politik bir kopuş olarak kullanıldı. “Homoseksüel” kelimesi, tıp tarafından tanımlanmış olduğu halde, “gey” kelimesi, aynı cinsiyetten insanların birbirlerine karşı duygusal, romantik ve cinsel yönelimleriyle yarattıkları hayatlarını

tanımlamak için, eşcinseller tarafından tanımlandı. Bu kelimenin Türkçeye, İngilizceden olduğu gibi alınması 1980'lere rastlar. İlk kez, 1999'da "Türkiyeli Eşcinseller Buluşması" sonrasında "gay" sözcüğü, Türkçeleştirilerek "gey" olarak kullanılmaya başlandı. Eylül 2006 tarihinden itibaren de Türk Dil Kurumu elektronik sözlüğünde "gey, erkek eşcinsel" olarak tanımlandı.

Biseksüel: Birden fazla cinsiyete duygusal ve/veya cinsel ilgi duyan kişi. Biseksüellik tarihsel olarak iki cinsiyete de çekim duymak olarak tanımlansa da son yıllarda ikili cinsiyet rejimine dair eleştirilerle birlikte, birden fazla cinsiyete çekim duymak anlamında kullanılmaktadır. Kişinin hem kendi cinsiyetinden insanlara hem de diğer cinsiyetlere ilgi duyması şeklinde de tanımlanır. Biseksüellik, özellikle Avrupa'da şemsiye bir terim olarak kullanılıyor, bu ekseninde politikası yapılıyor. Daha detaylı bilgi için Kaos GL Derneği'nin "Bi+Seksüeller Burada" broşürünü inceleyebilirsiniz.

Bi+: Birden fazla cinsiyete ilgi duyan, onlarla cinsellik yaşayan kişileri tanımlamak için kullanılan şemsiye terim. Biseksüelleri, panseksüelleri, poliseksüelleri, omniseksüelleri, akışkan, queer vb. içeren bir terim olarak da kullanılabilir. Daha detaylı bilgi için Kaos GL Derneği'nin "Bi+Seksüeller Burada" broşürünü inceleyebilirsiniz.

Trans: Cinsiyeti ve/veya cinsiyet kimliği, doğumda atanan ve varsayılan cinsiyetle uyumlu olmayan kişilerin tümünü ifade eder. Şemsiye bir terim olarak da kullanılır. Kişilere doğumda atanan cinsiyet, bir atama olması ve aslında kişinin kendi iradesini ve hayatını yansıtmaması dolayısıyla birçok durumda doğru olmayabilir. Doğduğunda kendisine “erkek” cinsiyeti atanan ancak kendisi kadın olan kişilere trans kadın, “kadın” cinsiyeti atanan ancak kendisi erkek olan kişilere trans erkek denir. Trans bir cinsiyet kimliğidir ve kişiler kendilerini sadece cinsiyetleri olan ve atanmış cinsiyetle alakası olmayan, beyanlarıyla belirlenen cinsiyet ile tanımlayabilir ve cinsiyet kimliğine ilişkin bir beyanı olmayabilir de. Trans kelimesi herhangi bir cerrahi operasyonu şart kılmaz ancak birçok trans kadın, trans erkek ve trans kişi cinsiyetlerine ilişkin uyum ve/veya geçiş süreci yürütebilir, çeşitli tıbbi ve cerrahi süreçlerden geçmek isteyebilir. Trans terimi cinsiyet kimliği ile ilgili olup, herhangi bir cinsel yönelimi işaret etmez. Trans kişiler heteroseksüel, eşcinsel, biseksüel yönelimlere sahip olabildikleri gibi, bu cinsel yönelimlerin kendilerine yetmediğini veya uymadığını da düşünebilirler.

Transseksüel: “Trans” sözcüğünün aksine transseksüel şemsiye bir terim değildir, daha çok tıp insanlarının tercih ettiği eski bir terimdir. Hormon terapisi, beden uyum operasyonu, mastektomi gibi tıbbi müdahalelere başvuran ya da buna niyetli kişileri anlatır.

■ **Non-binary:** Nan baynırı olarak okunan bu kavram ikilik dışı, iki şeyden oluşmayan anlamına gelmektedir. Cinsiyet kimliği bağlamında ise; en genel anlamıyla kendisini geleneksel kadın ve erkek kategorilerinin içinde tanımlamayan insanların cinsiyet kimliğini tarif eder. Daha detaylı bilgi için KaosGL.org internet gazetesinde yayınlanan <https://www.kaosgl.org/haber/non-binary-olmak-ne-demektir-1> linkli derlemeyi inceleyebilirsiniz.

■ **Gender non-conforming:** Geniş anlamıyla “gender non-conforming,” cinsiyet ifadesi geleneksel cinsiyet normlarına uyum göstermeyen insanları tanımlar. Tıpkı “non-binary” gibi, “gender non-conforming” de çoğunlukla bir şemsiye terim olarak kullanılmakla birlikte, kimileri bu sözcüğü kendisini cis olarak tanımlayan, ancak giyim tarzı ya da başka çeşitli davranışlar yoluyla cinsiyet kalıplarına başkaldıran insanları anlatmak için kullanmaktadır. Daha detaylı bilgi için KaosGL.org internet gazetesinde yayınlanan <https://www.kaosgl.org/haber/non-binary-olmak-ne-demektir-1> linkli derlemeyi inceleyebilirsiniz.

■ **İnterseks:** İnterseks terimi cinsiyet özelliği/karakteristiğine işaret eder. Kişilere doğduklarında atanan eril ya da dişi cinsiyet kabulünün dışında, bu kategorilere varsayıldığı şekilde uymayan ya da her iki kategorinin varsayılan özelliklerini (kromozomlar, genital organlar ve /veya hormonal yapı) de taşıyan kişilerdir. İnterseks insanlar; genital organlar, kromozom yapısı, gonadlar

vb. açısından tipik dişi ve erkek özelliklerini tam olarak göstermeyen cinsiyet karakteristiğiyle doğan insanlardır. Doktorlar çoğunlukla ebeveynlere interseks çocuklar üzerinde cerrahi ve başka tıbbi müdahaleler yapılmasını, böylece bedenlerinin görünürde “kadın” ya da “erkek” özelliklerine kavuşturulmasını önerir. Pek çok durumda bu müdahaleler tıbben gereksizdir ve interseks çocuklar büyüdükçe üzerlerinde çok olumsuz etkileri olabilir. Kişilerin beden özerkliklerine müdahale olan bu irade dışı işlemler insan hakları açısından da hak ihlalidir. Daha detaylı bilgi için Kaos GL, Pembe Hayat ve İnterseks Anatolya’nın Türkçeleştirdiği “İnterseks Bireylerin İnsan Haklarını Savunmak” broşürünü inceleyebilirsiniz.

Aseksüel: Genel olarak cinsel çekim ya da bir başkasıyla gerçekleştirilecek cinsel pratiklere yönelik arzu duymayan insanları tarif etmek için kullanılan bir terimdir. Ancak aseksüellik cinsel çekimin değişkenlik göstermesiyle veya böyle bir çekim olmamasıyla tanımlanan geniş bir spektrumdur. Değişen ölçülerde cinsel çekim hisseden ancak bunun için önce duygusal ve romantik bir bağ kurmaya ihtiyaç duyan kişileri tarifleyen demiseksüel, kimi durumlarda ya da zaman zaman cinsel çekim hisseden kişileri tarifleyen gri aseksüel gibi kavramların tamamını içeren bir kavram olarak Ace İngilizce’de kullanılmaktadır. Türkçe literatürde de As olarak kullanılmaya başlamıştır.

- **Aromantik:** Herhangi bir cinsiyete karşı romantik çekim hissetmeyen kişi.
- **Monoseksüel:** Tek bir cinsiyete duygusal ve/veya cinsel ilgi duyan kişi.
- **Heteroseksüel:** Duygusal, romantik ve cinsel olarak kadınsa erkeklere; erkekse kadınlara yönelmiş olan kişi. Heteroseksüelliğin tek “doğal, normal ve makbul” cinsel yönelim olduğu anlatısı ve zorunlu heteroseksüellik sebebiyle çoğu zaman kişiler kendilerini heteroseksüel olarak tanımlamaya bile gerek duymaktadır.
- **Cisgender:** Siscendir şeklinde okunur. Sahip olduğu cinsiyet kimliği doğumda atanan cinsiyetle örtüşen kişilere denir.
- **Natrans:** Cisgender kavramının Türkçesidir. Natrans terimi 2013 yılında kaybettiğimiz trans aktivist Aligül Arıkan tarafından Türkçe literatüre kazandırılmıştır.
- **Atanmış Cinsiyet:** Doğumda ya da daha öncesinde dış genital özelliklere atanan bazı özellikler ve bunlar üzerinden inşa edilen varsayımlardan yola çıkılarak kişilere atanan cinsiyet. Çoğunlukla ikili bir kız ve oğlan / kadın ve erkek ile sınırlıdır. Sıklıkla “biyolojik cinsiyet” ya da “bedensel cinsiyet” ifadeleri kullanılsa da, kişinin kendi iradesi dışında tıp ve toplumsal ön kabuller tarafından atandığı için “atanmış cinsiyet” kavramını kullanmak daha doğrudur.

Toplumsal Cinsiyet: Gender kelimesinin karşılığı olarak Türkçe literatürde kullanılmaktadır. Farklı kültürlerde, farklı coğrafyalarda ve farklı tarihsel zamanlarda kadınlara ve erkeklere toplumsal olarak yüklenen roller ve sorumluluklar bütününe ifade eder. Toplumsal cinsiyet kavramı; kadın ve erkeğin toplum içindeki farklı rollerini, sosyal konumlarını, ekonomik ve politik güçlerini yansıtır ve aynı zamanda tüm bunları etkiler. Toplumsal cinsiyet kavramına görünürlük kazandıran 1970’lerde kadınlık ve erkekliğin toplumsal anlamlarını tartışan feministler olmuştur. Ayrıca, toplumsal cinsiyet, toplumsal önyargı haline gelmiş iki sabit toplumsal cinsiyet kimliği düşüncesinin ötesine geçerek diğer cinsiyetleri ve cinsiyet kimliklerini de içeren bir kavramsallaştırmadır. Çoğu zaman kamusal ve özel hayatın hemen her alanında görülen toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri varsayımlar üzerinden “biyolojik cinsiyet farklılıkları” ile temellendirilir. Ancak ataerkil sistem eleştirisi, eşitsizliğin toplumsal olarak inşa edildiğini, toplumsal süreçlerle değiştirilebileceğini ve değiştirilmesi gerektiğini vurgular.

Toplumsal Cinsiyet Rolü: Toplumsal cinsiyetlere atanan rollerin bütününe tarif eder. Kişilere yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri ve sorumlulukları kişiler arasında çoğu zaman bir eşitsizlik ve ayrımcılığa sebep olur. Bu durum, ataerkil toplumdaki cinsiyetçi yaklaşımlardan kaynaklanır.

■ **Toplumsal Cinsiyet İfadesi/Cinsiyet İfadesi:** Bir kişinin giyim, kişisel bakım, tavır, sosyal davranış ve diğer faktörler aracılığıyla cinsiyetini dışarıya göstermesi, ‘cinsiyet sunumu’ olarak da ifade edilir. Cinsiyet kimliği, içsel ve yerleşik bir benlik algısına karşılık gelirken, cinsiyet ifadesi kişinin cinsiyet kimliğini dünyaya nasıl sergilediğiyle, yani dışsal olarak nasıl ifade ettiğiyle ilgilidir.

■ **Drag:** Cinsiyet ve cinsiyet ifadesine ilişkin performansların tümünü kapsayan çatı bir kavramdır.

■ **Heteronormativite:** Heteroseksüelliğin tek normal cinsel yönelim olarak görülmesi, toplumsal değerlerin, kuralların ve yaşam biçimlerinin herkes heteroseksüelmiş gibi kabul edilmesidir. İnsanların kadın ve erkek olarak ikiye ayrılmasını; cinsel ilişkilerin/evliliklerin sadece ve sadece kadın ve erkek arasında olabileceğini iddia eden inançlar, düşünceler, normlar bütünüdür. Heteronormativite bu normlar bütünü üzerinden bütün bir toplumsal yapıyı inşa eder.

■ **Heteroseksizm:** Heteroseksüelliği bir zorunluluk olarak gören ve tek varoluş biçimi olarak dayatan heteroseksizm bir ayrımcılık ideolojisidir. Cinsiyetçilik ve ikili cinsiyet rejimi ile yakından ilişkilidir. Heteroseksizm doğal, normal, üstün ve kabul edilir olan cinsel yönelimin heteroseksüellik olduğunu öne süren; heteroseksüel olmayan her türlü davranış, kimlik veya ilişkiyi damgalayan, reddeden ve aşağılayan ideolojik

sistem anlamına gelir. Cinsiyetlere heteroseksüel cinsel yönelim de atayan heteroseksizm, baskı, eşitsizlik ve şiddet yaratan bir ayrımcılık ideolojisidir.

İkili cinsiyet rejimi: Atanmış cinsiyetler üzerinden sadece iki cinsiyet olduğunu, bunun kadın ve erkekten ibaret olduğunu öne süren ve bunu bir zorunluluk olarak dayatan baskı biçimine verilen isimdir. Cinsiyetin, toplumsal bir sistem aracılığıyla maskülen/erkek ve feminen/kadın şeklinde birbirine karşıt olarak konumlandırılan iki form ile sınıflandırılmasıdır. Bu rejim aynı zamanda cinsiyetlere “biyolojik” bir öz atfeder, bu öz üzerinden toplumsal cinsiyetin inşa edildiğini savunur, toplumsal cinsiyeti birbirine karşıt ve tamamen farklı olduğunu öne sürdüğü iki cinsiyetle sınırlar. Bu model bu ikiliğin dışındaki non-binary gibi kimlikleri yok saymanın yanı sıra, cinsiyetçilik, heteroseksizm ve cisseksizmin sürekli yeniden üretilmesine yol açar. Cinsiyeti kişilere atanan cinsiyete indirgeyerek bir yandan trans kadınların, trans erkeklerin ve transların cinsiyetlerini de kendi beyan ve iradeleri dışında tanımlar ve bu tanımlar üzerinden eşitsizlik yaratır. İkili cinsiyet rejimi bir yandan da tek tip bir “kadınlık” ve “erkeklik” tanımı yaparak bu tanımlara roller de atar.

Cisnormativite: Cisgender olmanın tek normal cinsiyet kimliği olarak görülmesi, toplumsal değerlerin, kuralların ve yaşam biçimlerinin herkes cisgender cinsiyet kimliğindeymiş gibi kabul edilmesidir. Bu nor-

matif anlayış cisgender olmayan kimliklerin görünmez kılınmasına neden olduğu gibi cisgender kimliğin trans kimliğinden daha üstün olduğu varsayımına da dayanır. Bütün bir toplumsal yapıyı inşa eden cisnormativite, trans kimlik ve deneyimleri ikincilleştirir ve bir yandan da trans kimlikleri cisgender kimlik üzerinden anlamlandırır, cisgender olmayı merkeze alır.

Cissexsizizm: Cis insanların üstünlüğüne, cis insanların cinsiyetlerinin translardan ve cis olmayan herkesten daha “doğru, doğal ve gerçek” olduğuna yönelik ayrımcılık ideolojisidir. Bütün bir toplumsal hayatı cis insanlara göre tasarlayarak bir yandan transların varlığını yok sayar; diğer yandan ise transların cislerle eşit olmadığı ayrımcılığı üzerinden baskı ve şiddet mekanizmaları yaratır. Cissexsizme örnek olarak cisgender insanlara ayrıcalıklı /öncelikli muameleyi onaylayan davranışlar bütünü, cisgender olmanın bir şekilde trans olmaktan daha iyi ve daha ‘gerçek’ olduğu düşüncesini güçlendiren söylem ve eylemler gösterilebilir.

Monoseksizm: Herkesin tek bir cinsiyete yöneldiği varsayımına dayanan ayrımcılık ideolojisi. Bu ayrımcı ideoloji varsayımın yanı sıra sürekli olarak toplumsal yapıyı herkesin tek bir cinsiyete yönelmesi gerektiği üzerinden de inşa eder. Bi+ yelpazesindeki kişilere dönük önyargılar üretir. Toplumsal anlamda biseksüellere ve monoseksüel olmayanlara karşı ceza,

monoseksüellere ödöl vadetmeyi içerir. Daha detaylı bilgi için bitopya.org internet sitesini ve/veya Kaos GL Derneği'nin “Bi+Seksüeller Burada” broşürünü inceleyebilirsiniz. Monoseksizm çoğu zaman “atanmış cinsiyeti” esas olarak transfobiyle de işbirliği yapar.

■ **Alloseksizm:** Cinsel çekim duymayı bir norm olarak inşa ederek, toplumsal hayatı tüm insanların başkalarına karşı cinsel çekim duyacağı varsayımıyla düzenleyen ayrımcılık ideolojisi.

■ **Homofobi:** Bu terim, eşcinsellere yönelik önyargı ve nefreti anlatır. Eşcinselleri ve eşcinselliği aşağılayan, hakaret ya da komedi unsuru olarak gören söylem ve eylemlerin tümünü içerir. Nefret söylemi ve nefret suçları ile yakından ilişkilidir. Bireysel ve psikolojik bir korkudan ziyade, toplumsal hiyerarşilerden güç alan, o hiyerarşileri sürekli olarak yeniden üreten bir toplumsal olgudur. Homofobi adil ve özgür bir yaşamı savunan herkesin sorunudur. Homofobi kavramı bir süre özellikle sosyal psikolojide tüm LGBTİ+'lara karşı nefret ve önyargıyı tanımlayan bir kavram olarak görülse de, homofobi, bifobi ve transfobi birbiri ile ilişkili ancak ayrı kavramlardır.

■ **Geyfobi:** Bu terim, özel olarak geylere yönelik önyargı ve nefreti anlatır. Geyleri ve gey olmayı aşağılayan, hakaret ya da komedi unsuru olarak gören söylem ve eylemlerin tümünü içerir. Nefret söylemi ve nefret

suçları ile yakından ilişkilidir. Bireysel ve psikolojik bir korkudan ziyade, toplumsal hiyerarşilerden güç alan, o hiyerarşileri sürekli olarak yeniden üreten bir toplumsal olgudur. Geyfobi adil ve özgür bir yaşamı savunan herkesin sorunudur.

Bifobi: Bu terim, biseksüellere ve bi+ şemsiyesi altındaki kimliklere yönelik önyargı ve nefreti anlatır. Biseksüelleri ve biseksüel olmayı aşağılayan, hakaret ya da komedi unsuru olarak gören söylem ve eylemlerin tümünü içerir. Nefret söylemi ve nefret suçları ile yakından ilişkilidir. Bireysel ve psikolojik bir korkudan ziyade, toplumsal hiyerarşilerden güç alan, o hiyerarşileri sürekli olarak yeniden üreten bir toplumsal olgudur. Bifobi adil ve özgür bir yaşamı savunan herkesin sorunudur.

Transfobi: Bu terim, trans kadınlara, trans erkeklere ve trans şemsiyesi altındaki kimliklere yönelik önyargı ve nefreti anlatır. Transları ve trans olmayı aşağılayan, hakaret ya da komedi unsuru olarak gören söylem ve eylemlerin tümünü içerir. Nefret söylemi ve nefret suçları ile yakından ilişkilidir. Bireysel ve psikolojik bir korkudan ziyade, toplumsal hiyerarşilerden güç alan, o hiyerarşileri sürekli olarak yeniden üreten bir toplumsal olgudur. Transfobi adil ve özgür bir yaşamı savunan herkesin sorunudur.

SÖYLEMEKTEN ÇEKİNME:

LEZBİYEN

“Lezbiyen” kelimesi, M.Ö altıncı yüzyılda yaşamış ünlü eşcinsel kadın şair Sappho’dan gelir. Sappho, Lesbos Adası’nda yaşayan bir şairdir ve Antik Yunan’da kadınların, evlerden çıkamadığı ve toplumda temsil edilmediği bir dönemde kadınlara duyduğu aşkı şiirleriyle anlatmıştır. Yunan edebiyatında lirik sanatı Sappho ile biçimlenmiştir. Şiirleri, kadınlara duyduğu özlemi, erotizmi ve umutsuzluğun içindeki uğraşısıyla ünlüdür.

Eşcinselliğin, ancak yüksek sınıfların yaşayabileceği “erkek erkeğe” bir ilişki olarak kabul gördüğü bu dönemde; üst tabakadan erkekler toplumsal mecralarda eşcinsel ilişkiyi görünür bir biçimde yaşarken, kadınlar “romantik dostluk” ilişkilerini daha “saklı” alanlarda yaşamıştır. Sappho’nun varlığı ve şiirleri “eşcinsel = erkek eşcinsel” algısını dağıtmıştır. Dizeleriyle, dünyada kayıtlı ilk “kadın kadına” anlatının kalemidir.

Sappho'nun yaşadığı ada sebebiyle aldığı “Lesboslu” lakabı, zaman içinde “lezbiyen” sözcüğüne dönüşmüştür. Bu sebeple şair Sappho, lezbiyen kültürde evrenselleşen sayılı figürlerden biridir.

“Lezbiyenlik” önceleri Sappho'nun negatif temsilleriyle, sonraları çeşitli “canavarlaştırılmış” mutsuz sonlu romantik ilişkiler olarak özellikle edebiyat ve sinemada sıkça işlenmiştir. Bu negatif temsilden “lezbiyen” kelimesinin kendisi de etkilenmiş, kullanımından kaçınılmıştır.

Türkiye’de 90’ların ortalarında “lezbiyen” kelimesine alternatif olarak “sevici” kullanılmıştır. “Sevici”nin güncel anlamı Türk Dil Kurumu’nda “Kendi cinsinden kimselerle cinsel ilişkide bulunan kadın, ablacı, lezbiyen”dir. “Sevici”, “lezbiyen” kelimesiyle ilgili negatif temsilden kaçınmak için kullanılmış olsa da zamanla yeniden “lezbiyen” kelimesinin kullanım sıklığı olarak epey önde olduğunu görürüz.

LEZBİYENLERE SIKÇA SORULAN SORULAR

■ Yani öyle kadın kadına nasıl oluyor?

Her cinsel eylemin biricikliğini esas aldığımızda; kadın kadına ya da başka cinsiyetler arası cinsel birlikteliğin tanımını yapmak mümkün değildir. Cinsel eylemin biçimini, o eylemi gerçekleştiren kişiler belirler. Bu sebeple “Kadın kadına sevişmek şöyledir” denebilecek bir tanım yapılamaz. Cinsel eylemin, sonunu ve sınırını

partnerlerin belirlediğini akıldan çıkarmayarak, birlik-teliği yaşayan kadınlar tarafından uçsuz bucaksız bir performans denizinde belirlendiğini söyleyebiliriz.

■ **Penetrasyon gerçekleşmeden seks eksik olur, lezbiyenler dildo/strap-on kullanıyorlar mı?**

Penetrasyon, kişilerin (kadın, erkek ya da non-binary fark etmeksizin) ancak tercih edebileceği bir cinsel eylemdir. Dildo ve strap-on gibi penetrasyon opsiyonu olan seks oyuncakları, kullanmak isteyen herkes içindir. Herhangi bir biçimin tercih edilmiyor olması, cinsel eylemi eksik ya da fazla kılmaz. Lezbiyenler de penetrasyonu tercih edebileceği gibi hiç eylemeye-bilir. Dildo ve strap-on gibi penetre amaçlı opsiyonu olan seks oyuncakları, herkes içindir. Dileyen herkes kullanabilir. Bu oyuncakların kullanımı da yine isteğe bağlıdır.

■ **Birinin muhakkak daha baskın olması gerek, ilişkide kim kadın kim erkek oluyor?**

Kadınlar arası duygusal / cinsel ilişkilerde birinin “er-kek” olması gerekmez. Partnerliğe dair, kadın – erkek denge şartı aramanın heteroseksist ve toplumsal cin-siyet normlarını destekleyen düşünce biçiminin bir ürünü olduğunu söyleyebiliriz. “Baskınlık”, “sertlik”, “naiflik”, “edilgenlik” gibi tanımlanan özellikler, karak-teristik özelliklerdir. Bir kişinin bu karakteristik özellik-lere sahip olması; cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğini

belirlemez, ilişkisinde/lerinde tanımladığı cinsiyet ifadesini değiştirmez ya da simgelemez.

■ **Bütün kısa saçlı kadınlar lezbiyen midir?**

“Kısa saç” stilinin, bir lezbiyen saç modeli olduğu yönünde yanlış bir algı vardır. Saçları kısa, uzun fark etmeksizin kişi kendini ancak lezbiyen olarak tanımlıyorsa lezbiyendir.

■ **Lezbiyenler erkek olmak mı ister?**

Lezbiyenlik bir cinsel yönelimdir. Kişilerin cinsiyeti, doğumda atanan cinsiyet ile uyumlu olmadığında beyanlarına ve bedenlerine dair değişiklik hakkı kişiye saklıdır.

■ **Lezbiyenlerin görünmez olmasının sebebi sayıca az olmaları mıdır?**

Herhangi bir şehirde, ülkede, bölgede, kıtada; dünyada kaç tane lezbiyen olduğu hiçbir zaman hesaplanabilir değildir. Ancak açık kimlikli lezbiyenler üzerinden görünürlük ve görünmezlikten söz edilebilir. Bu sebeple, lezbiyenlerin sayıca az olmaları sebebiyle görünmez olduğu iddiası yanlış olur.

■ **Kadın kadına ilişkiler daha duygusal mı olur?**

Kadın kadına ilişkilerin daha “duygusal” ya da daha “yumuşak” olduğu iddiası toplumda norm kabul edilmiş cinsiyet rolleriyle ilgilidir. Bu iddia, kadınların “anaç”, “romantik” ve “duygusal” öne süren düşün-

cenin bir ürünüdür. Kadın kadına ilişkilerin, herhangi karma başka bir ilişki türünden daha “duygusal” olduğunu söylemek bu sebeple yanlış olur.

■ **Bir erkekle evli ve/veya çocuğu olan bir kadın lezbiyen olabilir mi?**

Bir erkekle evli, o partneriyle birlikte ebeveynliğini yaptığı bir çocukla aynı evde yaşıyor olsa dahi; bir kadın lezbiyen olabilir. Kişiler partnerleriyle heteroseksist bir baskı sebebiyle evlenmiş olabilir, kendilerini sonradan keşfetmiş olabilir ya da erkeklerle yaşadıklarını cinsel eylemleri edim olarak görüyor olabilir. Bir kadının, kiminle evli olduğu ve çocuk sahibi olup olmadığı onun beyanını sorgulanabilir hâle getirmez. Kişi kendini lezbiyen olarak tanımlıyorsa, lezbiyendir.

■ **Lezbiyenlik fark edilebilir mi?**

Lezbiyen ya da değil, hiç kimsenin cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği “fark edilebilir” değildir. Saç modeli, giyim tarzı, tavrı, dünya görüşü gibi şeyler karakteristik özellikleri ve performansı ifade eder. Performans, kimliği ifşa etmez. Kişi ancak “lezbiyenim” beyanı veriyorsa onun lezbiyen oluşundan söz edilebilir.

■ **Lezbiyenler toplumda geylere oranla daha hoşgörüle mi karşılanır?**

Geyler ve lezbiyenler, kadın ve erkek kimlikleri üzerinden homofobinin farklı çeşitleriyle karşılaşılıyor olabilir.

Farklı tür ayrımcılıklara uğruyor olmak, heteroseksist düzende bir kimliği diğerinden daha ayrıcalıklı kılmaz. Bu sebeple, lezbiyenlerin toplumda geylere oranla “daha hoşgörüle” karşılandığı iddiası yanlıştır.

■ **Lezbiyenlik uzmanlarca değiştirilebilir bir kimlik midir?**

Lezbiyenlik, uzmanlarca değiştirilebilen bir kimlik değildir. Heteroseksüelliği tercih edilmesi gereken bir yönelim olarak göstererek ona teşvik etmek amacıyla bireyin cinsel kimlik ifadesini değiştirmeye yönelik müdahaleler, ruh sağlığının kötü yönde etkilenmesine yol açar. Bilimsel dayanak ve klinik kullanışlılıktan yoksun olan bu müdahaleler, günümüzde bazı ülkelerde yasaklanmaya başlamıştır.

■ **Bir insan lezbiyen olduğunu ne zaman anlar?**

Her lezbiyen kişi biriciktir. Herkesin kendini keşfetme süreci farklıdır. Bir lezbiyen kendini bildi bileli lezbiyen olduğunun farkında olabilir, bir başka lezbiyen bunu ergenlik yıllarında, bir başkası üniversite yıllarında veya daha sonra fark edebilir. Yani, genel bir anlama şekli ve zamanı yoktur, kişiden kişiye değişiklik gösterir. Cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliğine dönük baskı ve damgalama, bilgi eksikliği, toplumda ve eğitim sisteminde görünmez kılınması da bu süreçleri etkileyebilir. Yanı sıra dışarıdan “tanı” koymak, “adlandırmak” homofobik, bifobik ve transfobik yaklaşımların tezahürleri olabilir.

STEREOTİP:

HİÇ LEZBİYENE BENZEMİYORSUN

Kitapçığın bu bölümünde lezbiyenlerle ilgili ön yargı ve stereotipleri ele alacağız. Aşağıdaki stereotip kutusu, lezbiyenlerin bazı karakteristik özelliklere (tamamına, bir kısmına ya da yalnız birine) sahip olmadıklarında “Hiç lezbiyene benzemiyorsun” lafını duydukları ifadeleri içeriyor.

Stereotip Kutumuz: Lezbiyenler feminist olur. Lezbiyenler bakire olur. **Lezbiyenler çirkin olur.** Lezbiyenler kısa saçlı olur. **Lezbiyenler uzun süreli ilişki yaşar.** Lezbiyenler sinirli olur. **Lezbiyenler erkek düşmanıdır.** Lezbiyenler tüm kadınlardan hoşlanır. **Lezbiyenler evlenmez.** Lezbiyenler kedilerle yaşar. **Bir kadın çocuk sahibiyse lezbiyen olamaz.** Lezbiyenler çok eşli olur. **Lezbiyenler geylerden daha rahattır.** Lezbiyenler duygusaldır. **Lezbiyenler tek gecelik ilişki yaşamaz.** İki kadın öpüşüyorsa bu onların lezbiyen olduklarını gösterir. **Lezbiyenler maddi durumu iyi insanlardır.** Lezbiyenler yönelimlerini saç modelleriyle ortaya koyar. **Lezbiyenler cinsel hayatlarından kolayca söz eder.** Lezbiyenler ilişkide daha anlayışlıdır. **Lezbiyenler flört şiddeti uygulamaz.** Lezbiyenler kısa boylu olur. **Lezbiyenler büyük şehirlerde yaşar.** Lezbiyenler yönelimlerini geylere oranla daha kolay ifade eder. **Lezbiyenler bifobiktir.** Lezbiyenler sanat alanlarında olumlu temsil edilir. **El ele tutuşup yürüyen tüm kadınlar lezbiyendir.** Lezbiyenler maskülen olur.

Lezbiyenler için “kadın” kimlikleri üzerinden ileri sürülen edilen bu tanımların tümü, kişi bu özelliklere sahip olsun ya da olmasın karakteristik özellikleri ve performansı ifade eder. Yani; bu ifadeler fark etmeksizin lezbiyenler, lezbiyendir.

Kişinin; dış görünüşü, dünya görüşü, ilişkileneceği biçimi, mizacı, ekonomik düzeyi ve aklımıza gelebilecek

herhangi bir özelliği ne olursa olsun; cinsel yönelimini simgelemez, ifşa etmez ya da bu yönelimle ilgili “ıpu-cu” vermez. Bu özelliklere sahip olmak gibi olmamak da kişinin beyanını sorgulanabilir bir hâle getirmez.

Stereotip kutusundaki özelliklere sahip olmamak kimseyi “eksik” lezbiyen yapmaz çünkü bu özellikler lezbiyen kimliğin “özellikleri” değildir.

Görünür olanın stereotip olarak karşımıza çıktığı toplumda, lezbiyenlik tek çeşit değildir. Bir kadın olarak kadınlarla ilişkileni-yor olmak, karakteristik bir özellik ya da sergilenecek bir performans atamaz. Kişi bu özelliklere cinsel kimliğinin dışında sahiptir ve kendini gerçekleştirir.

Bu özelliklerin tümü “lezbiyenler için yanlıştır” diyemeyiz ama bu ifadeler “tüm lezbiyenleri tanımlamaz çünkü lezbiyenlik bir çeşit değil” demek mümkündür.

LEZBİYEN ÖRGÜTLENME: SAPPHONUN KIZLARI VE LEZBİYEN BİSEKSÜEL FEMİNİSTLER

Sapphonun Kızları

Sapphonun Kızları, 1997 yılında Ankara’da kurulmuş olan lezbiyen feminist bir gruptur. İki yıl faaliyet göstermiş olan grup, eşcinsel hareketin içinde kadınların kendi alanlarını kurma ihtiyacı üzerine içinde “Kendimiz gibi insanlarla tanışmak için pratikte ilk akla gelen gey barlar veya yaşamın içindeki sonsuz bekleyişler yerine kendi ortamımızı kendimiz yaratıyoruz” diyerek bir araya gelmeye başlamıştır.

“Eşcinsel” kelimesinin akla ilk olarak “eşcinsel erkekleri” getirmesine bir tepki olarak ortaya çıkan grup; eşcinsel harekette kadınları kendi politikalarını üreterek görünür kılmayı amaçlamıştır.

Sapphonun Kızları varlığını, “Neden Varız?” isimli yazıda şöyle açıklar:

“Neden varız? Çünkü biz, diğer tanıdığımız veya tanımadığımız benzerlerimiz gibi kırgındık, yaralıydık, korkuyorduk, kendimizi anlar gibiydik ama dilimiz yoktu, ürkütücü bir dünyanın yalnız çocuklarıydık. Her birimiz kadınlara ayırdığımız hayal dünyasını keşfedişimiz ve kabul edişimizin şu veya bu aşamasında etrafımızda benzerlerimizi arar olmuştuk. Kimimiz bir gazeteye telefon açıp onların var olduğunu düşündüğü bağlantılara bel bağlarken, bir diğeri çaresizce ‘ben varsam, başkaları da vardır’ diyerek günlük yaşantısında gözü açık gezinmişti. Mantığımız ‘anormal, garip, ucube’ olmadığımızı söylerken, insanın kendine güveninin zayıf bağlarını yok etmeye hazır dünya yüzünden benzerlerimizden ‘anormal, garip, ucube’ olmadığımızı dinlemek istiyorduk. Aslında o yıllarda bu arayışımızın gerekçelerini dillendirebilecek kelimelerimiz yoktu. Sadece hissimiz, duygumuz vardı. Birbirimizi bulsak ne konuşacağımızı bilmiyorduk. Kendimizi hem lezbiyen yerine, hem de ‘lezbiyen’in ne olduğuna çok emin olmadığımızdan ‘lezbiyen’den başka bir şey yerine koyduğumuz için, yavaş yavaş birbirimizle tanışmaya başladığımız zamanlarda bu

kadar çok aradığımız ‘birbirimizken’ kolay kolay ya-
kınlaşamadık.”

İki yıl toplantı, etkinlik ve buluşmaların ardından Sap-
phonun Kızları kendini feshetmeden önce eşcinsel ve
biseksüel kadınlar için “Bilitis” isimli bir e-posta gru-
bu açmıştır. Bu e-posta grubu, hem kadınlarla ilgili
kadınların birbirlerini daha “güvenli” olarak bulması
için hem de internet çağının başlamasıyla daha farklı
fikirlerin görünür olması amacıyla kurulmuştur. Daha
sonra büyüyerek eşcinsel hareketin içindeki kadın-
ların öz-örgütlenme pratiğinin internet ayağı hâline
gelmiştir.

Kaos GL Derneği’nin sözlü tarih çalışmasının bir ürünü
olan “Patikalar: Resmî Tarihe Çentik” kitabında Yeşim
Başaran ve Oya Burcu Ersoy Sapphonun Kızları’nı
şöyle anlatıyor:

Yeşim Başaran: Kendi deneyimimizle ilgili nasıl
konuşacağımızı bilmiyorduk

Yani tamam Kaos’ta bir çalışma var paralelde. İşte
hani dergi var, bir üretim var. Sonuçta onun içeriği,
neler yayınlayacağın, üretim süreci, baya bir iş kısmı
var. Bir de bir arada olma kısmı var. Toplantılar daha
çok o bir arada olma kısmı içindi. Böyle çok bilerek
gündem koyarak gitmese bile bir araya geliyorduk.
Bazen de kodu belirleyelim, hazırlanalım, öyle tartışa-
lım, diyorduk. Ya da hani bazen dergiden bir şey çıkı-

yordu. Onları da tartışıyorduk. Bu toplantılarda çok az kadın oluyordu. Bir-iki kadın anca oluyordu. Böyle yıllar içerisinde dört-beş olmaya başladık. Ama orda bile yani elli erkek varsa, dört kadın. Ve konuşulan her şey erkeklerle ilgili oluyordu. Biz de bir şey konuşursak, aslında o konuşulan deneyim hakkında konuşuyorduk. Kendi deneyimimizle ilgili konuşmuyorduk. Kendi deneyimimiz ile ilgili nasıl konuşulacağını bilmiyorduk. Öyle bir şey açığa çıkamıyordu bu eşitsiz matematikte. Sonra bir keresinde şey oldu. Bir gün konuların belirlendiği toplantıda yoktum. Sonra bir baktım konular şöyle. İşte çalışma hayatı, yaşlılık, hani eşcinseller ya da translar açısından hayatın tartışılabilir çeşitli alanları. Sonra da lezbiyenlik diye bir konu var. Ya bu konuların hepsinde lezbiyenlik diye bir konu varken lezbiyenlik diye niye ayrı bir konu var, anlamamıştım. Sonra meğer o toplantıdaki diğer arkadaşlar da rahatsız olmuş onun öyle ayrı bir başlıkmiş gibi konmasından. Aslında biz bütün bu başlıkların içerisinde hani erkek eşcinselliği, kadın eşcinselliği, trans kadınlar konuşuyorduk. Trans erkekler hiç yoktu. Trans erkek yok diye bir şey düşünmüyoruz tabii ama trans erkeklerle birliktelik yoktu. Ama en azından orda olan insanlar hakkında konuşulabilir çalışma hayatı konuşulurken, hepsi hakkında konuşulabilir. Öyle düşünülmemiştir. Sonra biz bunu tartışmaya açtık. “Yani sonuçta biz lezbiyenliği bilmiyoruz. O nedenle öyle bir başlık koyduk, böylece öğreniriz diye düşünmüştük” gibi şeyler dediler. Biz de gidip tamam dedik, kalsın başlık. Gidip o

başlığın neden doğru bir başlık olmadığını anlatan bir etkinlik yapmıştık. Böyle böyle şey çıktı: Sappho'nun kızları. Yani biz bir araya gelip konuşmadıkça bu başlık hep yan başlıkmiş gibi kalacak diye düşündüğümüz için çıktı. Yani erkeklerin içinde böyle birbirinden kopuk adacıklar gibiydik. Nasıl LGBTİ+ insanlar toplum içinde birbirinden kopuk adacıklar, biz onun içinde daha küçük adacıklar gibiydik. Kendi dilimizi, sözümüzü, konuşmak istediklerimizi bulabilmek için ayrıca da toplanmak istedik. Meğer ne kadar mantıklı bir şeymiş ayrıca da toplanmak. Çünkü yıllar içerisinde bu deneyimle anladım ki bir ortamda kadın-erkek var diyelim ve kadınlar az diyelim. Kadınlar niye az, kadınlar niye gelmiyor, hani bu yıllardır olan bir tartışma konusu. Ve hep de bir şeyler düşünüyor insanlar, bunu dert ediyor aslında ama yanlış soruyla tartıştıkları için bir çözüm çıkmıyor. Kadınlar oraya davetli olmadıklarını düşünüyorlar. O yüzden gelmiyorlar. Nasıl, ne yaparsak davetli olduklarını anlarlar, diye düşünüp öyle yapmak lazım. Onlar gelmiyor değil. Senin onların gelmesini istediğini bilmiyor. Ama ne zaman ki kadın etkinliği yapıyorsun, dolayısıyla çok net, orda kadınların davetli olduğu, dolayısıyla kadınlar ortamlara gelmeye başlıyor. O ortamlara geldikçe sosyalleşip başka alanlara geçebiliyorlar. Bu sadece kadınlarla özgü bir şey değil aslında. Herhangi bir kalabalık grup içinde azınlıkta kalan, dâhil değilmiş, davet edilmemiş gibi hisseden her kesim için geçerli. Dolayısıyla neden gelmiyorlar değil de, davet ettiğimizi biz nasıl gösterebiliriz soru-

sunun sorulması lazım diye anladım yıllar içerisinde. Biz de aslında o davet alanını yaratmış olduk Sappho'nun kızlarını kurarak, bilmeden.

Biri mesela ben araştırmacıyım diye geliyor başka bir konu çıkıyor oradan. Başka biri başka bir şekilde geliyor farklı bir konu çıkıyor. Hayatımızı konuşuyorduk. Bir de feminist değiliz konusu vardı. Daha doğrusu feministiz de, feministiz demeyelim gibi bir şey vardı. Tek tek herkes feminizmi mantıklı buluyordu. Ama hani Sappho'nun Kızları lezbiyen feminist bir yerdir demeyelim, diyorduk. Çünkü feminizm çok kötü algılanan bir kelime gibi düşünülüyordu. Sonra bir gün şey oldu. Benim feminist hareketle iletişimim vardı. Orda da insanlar şey diyorlardı, “Ya işte biz çok merak ediyoruz, tanışmak istiyoruz. Bir araya gelip toplantı mı yapsak, ne yapsak?” Bir arkadaşla böyle konuşurken çıktı. “Tamam” dedim, “hani benim evimde toplanırız.” Zaten evlerde toplanıyoruz. İşte şu gün şu saat dedik biz. Böyle Ankara'daki bütün feminist çevrelere yayılmış. Adres de yayılmış. O akşam kırk kişi geldi. Ya sürekli kapı çalıyor, birisi bağıırıyor şu kırmızı olan düğmeye basacaksın. O çok komikti. Orası birdenbire bizim mekânımız gibi oldu. Ve bizim grup hemen “Tamam ya feministiz, sıkıntı yok” dedi.

Oya Burcu Ersoy: Militan dönemler

Üniversiteye geldiğim zaman, bir de sosyoloji olunca tamam dedim. Bende ışık yandı. Ben buradan bir araş-

tırma yapayım. Üniversite ilk senemizde hoca “Konu-
sunu kendiniz seçeceğiniz bir sembolik saha çalışma-
sı yapın”, dedi. “Ben” dedim “eşcinselleri araştırmak
istiyorum hocam.” Odasına gittim. “Ama” dedi, “bu
sembolik bir araştırma. Konu geniş olduğu için sen
sadece lezbiyenleri araştır bence” dedi. “Tabii olur, siz
nasıl isterseniz” dedim. Öyle işte başladı Sappho’nun
Kızları’yla tanışmam. Sappho’nun Kızları lezbiyen fe-
minist grup olarak adlandırıyordu kendilerini. Daha
sonra kendimizi demem gerekiyor ama o zamanlarki
dilimle söylüyorum. Yeşim’le (Başaran) tanıştım. “Ev
toplantıları yapıyoruz biz” dedi. “Evlerde toplanıyoruz
pazar günleri. Sen de istersen gelebilirsin.” Tamam
dedim. Ondan sonra ben zaten ilk toplantıda onlara
da söyledim. Yani ben böyle araştırma yapıyorum, bu
araştırmayı yapmayı gerçekten istiyorum ve sunum da
yapacağım. Ama gerçekten kendim için de yapıyorum
bu araştırmayı, kendimi bulmak için de yapıyorum. Altı
kişi, yedi kişi oluyordu toplantılar. Bazen böyle başka-
ları da geliyordu. On kişi falan da oluyordu. Genelde
belli bir sohbet konusu açıyorduk. Mesela işte bir tane-
si aşk oluyordu, başka bir zaman örgütlenmeyle ilgili
bir konu oluyordu. Bazen şiir okuyorduk, bazen yazı
okuyorduk, bazen sadece sohbet ediyorduk...

Sappho’nun Kızları ben yokken broşür hazırlamıştı.
‘Lezbiyenler hakkında’ diye bir broşür, Sappho’nun
Kızları’nın broşürü vardı. Onu dağıtıyorduk, yani mi-
litan kısmı orda. Ben tabii hemen broşürleri çantama

doldurdum. Artık her tanıştığım insanla mutlaka konuşuyorum. Biraz kendimden bahsediyorum. Sonra Sappho'nun Kızları broşürünü çıkartıyorum. Bayağı Sappho'nun Kızları'yla birlikte bir militan lezbiyenlik dönemim başlamış oldu. Mesela yeni biriyle tanıştım. Bu bar da olabilir, cafe de olabilir, okulda konuşurken de olabilir. Bir şekilde konuyu o tarafa getirip yaptığım araştırmadan bahsediyorum. Sonra broşürü veriyorum.

İlerleyen yıllarda enerjimizi, zamanımızı Kaos GL'de kadınların örgütlenmesine, Kaos GL'de lezbiyenlerin örgütlenmesine ayıralım, dedik. Zaten toplantılarımızı 2000'de Kaos GL Konur Sokak'ta ilk yerini Kaos Kültür Merkezi'ni açtığı zaman orda yapmaya başlamıştık her pazar. Öyle karar verdik. Ondan sonra dedik; Sappho'nun Kızları'nı sona erdirdik diye. Kaos GL dergisinde deklarasyonumuzu yaptık. Ama az kişi de kalmış olsak o az kişi Kaos içinde aktif olmaya devam ettik. Bir kadın Kaos GL'ye geldiğinde orada kadın yoksa tam kendini açmıyor. Bir daha gelirsem gene öyle olacak deyip bir daha gelmeyebiliyordu. O yüzden de dedik ki böyle özel bir zaman ayırsak hiç değilse diğer zamanlarda gelmekten çekinen, ayakları geri giden kadınlar bu şekilde gelir, bu şekilde ısınır. Öylece hani hem kadın kadına sohbetleri yapabiliriz hem de belki o kadın kadına sohbetlere olan ihtiyacı doyurduğu zaman birlikte bir şey yapabileceğine dair inancı da geliştirecek diye düşünüyordum.

Yani benim öyle oldu. Bir yandan kendimizi Kaos’a gelen kadınlara tanıtıyoruz ediyoruz. Ama yazılı olarak da şimdiye kadar neler yaptığımızı gösterebileceğimiz ve dağıtabileceğimiz bir broşürümüz olsun istiyorduk. ‘Biliyor(mu)sun? Her Kadın Heteroseksüel Değildir’ broşürü öyle çıktı. O broşürün iki amacı var aslında. İlki eşcinsel, biseksüel kadınlara “Her kadın heteroseksüel değildir” demek. Yani kendini yalnız hissetmemesi gerektiğini söylemek. Hem de heteroseksüel dünyaya bir şey söylemek. Heteroseksist yaklaşıma karşı bir duruşu ortaya koymak. Yani siz hiçbir şey söylemediğiniz zaman heteroseksüel oluyorsunuz demektir... O zamana kadar yaptığımız şeyler üzerinden onları hem yazılı hale getirdik hem de sıkça sorulan sorular bölümü koymuştuk. Öyle bir amaç güttük. Çok çaba harcadık onun yapılması için. Bir sürü insanla konuştuk. Onun gelişim, yani yapma süreci de ayrıca heyecan veren bir şeydi. Onu ürün olarak elimde gördüğümde... Benim için böyle bebek gibi oldu o broşür.

Lezbiyen Biseksüel Feministler

LezBiFem, 2015 yılında İstanbul’da feminist lezbiyenlerin ve biseksüel kadınların bir araya gelme ihtiyacından kurulmuş bir gruptur. Tıpkı Sapphonun Kızları gibi iki yıl faaliyet gösteren grup; heteroseksüel varsayıldıkları herhangi bir LGBTİ+ ya da feminist eylemde bulunmaktan farklı bir eylemi Kadıköy’de

örgütleyerek, “Lezbiyeniz, biseksüeliz, feministiz; hi-zaya gelmiyoruz” pankartıyla “Biz de varız!” diyerek kendini duyurmuştur.

“Neden LezBiFem?” sorusuna şöyle cevaplar:

“Grubumuzun ismini Lezbiyen Biseksüel Feministler koyduk; aramızda bu ismi fazla doğrudan bulanlar da oldu, grubun ismini koymayı unutmuşuz gibi olmuş diyenler de... Daha yaratıcı bir isim mi bulsak diye tartıştık ama bir yandan da lezbiyen, biseksüel olduğumuzu lafı dolandırmadan bas bas bağırarak istiyorduk.”

LezBiFem’in kurulduğu esnada; lezbiyenlik ve biseksüellik vurgusunu içeren feminist bir zemin olduğumuzun altını çizmek politik olarak elzemken, bir taraftan da dışlayıcı olma riski taşıyordu. Ama grup bu ismin içerdiği sözcüklerin ötesinde, cinselliği kimliklere kapatmayan, tek tip ve natrans bir feminizmi dayatmayan, cinsellik konuşmak ve örgütlenmek için deneyimi şart koşmayan, LezBiFem’de örgütlenme ihtiyacı ve hevesi olan herkesin kendisini rahat hissederek istediği kadar konuşabileceği bir ortamı birlikte oluşturmalarının yollarını arayan bir grup olma arzusunun gücüne inanarak ismin böyle kalmasına karar vermiştir.

“Lezbiyenlerin ve biseksüel kadınların görünmezliği ve kendilerine özgül sorunları biz konuşmazsak kimselerin konuşmaya zahmet etmeyeceği meseleler olduğundan, hangi alanlarda nasıl bir görünmezli-

ğ e maruz kaldığımızı tartışmaya koyulduk. Feminist harekette heteroseksizmle mücadelenin sadece bir başlık olarak geçiyor olması ve politik gündemde yer bulamaması bizi nasıl rahatsız ediyorsa, LGBTİ+ hareketi içerisinde yeterince madi olamazsan senin sorunlarına kimsenin kulak asmaması da bizi bir o kadar rahatsız ediyordu. Bu ortak dertlerimiz bizi yan yana getirdi ve kısa zamanda birlikte çok güzel işler yaptık. Çok basit sorulardan varoluşumuza dair daha derin meselelere kadar birçok konuda tartıştık, yol aldık.”

Kendini bir öz-örgütlenme olarak tanımlayan Lez-BiFem, bu tanıımı “Aslında meseleye biraz dışarıdan bakmaya çalıştığımızda, “lezbiyen, biseksüel feminist öz örgütlenmesine neden ihtiyaç var?” tartışmasının kendisi bile bu ihtiyacı açıklamaya yetiyor. Yıllardır öz örgütlenme deyince otomatik olarak akla gelen trans öz örgütlenmesinin ne kadar elzem olduğu konusunda hiçbir şüphesi olmayan bizler, LGBTİ+ hareketinden ve feminist hareketten ayrı bir örgütlenmeye giderken sanki haklılığımıza başkalarını ikna etmek için argümanlar arıyor gibiyiz. Oysa ki hiçbirimiz LGBTİ+ hareketi içinde yer alan birçok erkeğin lezbiyenler ve biseksüel kadınlarla ilgili avam mizah dergilerini aratmayacak yorumlarına yabancı değiliz” noktasından kurmuştur.

BURADA BİR TARİH VAR:

KADIN KADINA ÖYKÜ YARIŞMASI

Kadınlardan kadınlara, kadınlardan kadınlar için ilk öykü yarışması olan Kadın Kadına Öykü Yarışması, 2006'dan bu yana düzenleniyor. “Kadınları seven kadınların” öykülerini kayda geçirmek amacıyla yola çıkan yarışma, bugün eşcinsel ve biseksüel kadın yazını için 15 yıllık bir arşiv niteliği taşıyor.

“Belleklere kazınmış karanlık imajı silmek” amacıyla ilki “Mutlu Aşk Vardır” temasıyla yola çıkan yarışma bir sonraki yıl “İlk Adım, İlk Kadın, İlk Aşk” diyerek kadınları “ilk”lerin hissettirdikleriyle buluşturdu. Üçüncü ya- 31 rışma, kadınların kaleminden akan “Ten ve Tut-

ku” dolu öykülere şahit oldu. 2009 yılında, “Ütopya”-ların peşine düşen kadınlar, beşinci yarışmada, kendine açılmanın en saf hâli “Bir Kadın (mı) Sevdim(?)” ile öyküleri topladı. “Her Yerdeyiz” ile altıncı yarışmanın ardından, “Mor”a boyanmış öykülerle yedinci, “Yol” öyküleriyle lezbiyen mücadeleye yeni yollar açılarak sekizinci yarışma gerçekleşti. Yarışma dokuzuncu yılında “Bir Mücadeledir Aşk” ile sevginin kendiliğindenliğine işaret ederken, onuncu yılında “Ses” diyerek “bir kadın bir kadına aşık olduğunda da o sesler bir şarkı oldu belki de” öykülerini bekledi. Geçirdiği trafik kazası sonucu aramızdan ayrılan lezbiyen aktivist Zeliş Deniz anısına “Dert Bende, Derman Bende” ile “birbirine iyi gelme” öykülerini kayda alan on birinci yarışmanın ardından, siyasi coğrafyadan etkileniş öyküleri “O Halde Aşk: Tanımaz Sınırları” temasıyla on ikinci yarışmada kayda geçti. Yarışma on üçüncü yılında “Süper gücünü hatırla!” derken, 2019’da “Bir dostluktan neler doğar...” diyerek dostluğun aşka yakınsadıkça hatırlattığı mucize hikayelere ev sahipliği etti. Yarışma 2020’de “Geleceği Hatırla” temasıyla, kadın kadına aşkın neşe ve sevincini, geçmiş ve gelecekte bugüne taşıyan öykülere ev sahipliği etti.

Kaos GL Dergi ve kaosGL.org haber & yaşam portalında yayınlanan öykülerin yanı sıra yarışmanın ilk dört yılından seçki öyküler bir kitapta toplandı. 28 öykünün yer aldığı “Aşkın ‘L’ Hâli” kitabı 2009 yılında ilk basımını yaptı. 2012 yılında ikinci, 2017 yılında üçüncü basımını yapan kitabın ikincisi için hazırlıklar devam ediyor.

AĞIZDAN
ÖPÜSEN
KADIN?

#LEBEZYEN?

KA
OS
GL

Kaos GL Derneği

PK 12 Tunus PTT Kavaklıdere - Ankara

Telefon: +90 (545) 340 82 28

Faks: +90 312 230 6277

E-posta: bilgi@kaosgldernegi.org

www.kaosgldernegi.org

www.kaosgl.org